

men alue on kuitenkin päässyt taas mukaan päätäjien pöytiin.

Tutkimuksemme perusteella kaupunginosien maineikuvat muodostuvat ajallisista kerrostumista, narratiiveista ja stigmoista. Löysimme haastatteluaineistosta eri aikakaudet ylittäviä niin kutsuttuja kertomusytimiä, joista tärkeimmät ovat 1) nostalgia, 2) tapahtumat ja 3) kehitys. Nostalgisoimalla haastateltavat toivat asuinalueen yhteisöllisyyttä korostavan historian tähän päivään. Puolestaan traagisia yksittäisiä tapahtumia kertaamalla vahvistettiin tuottamuksellisesti tai tahattomasti alueen stigmaa. Sen sijaan kehitysusko perustui haastateltavilla Ristinummen lähistöllä vaikuttavaan teollisuuteen sekä uusiin suunnitteilla oleviin hankkeisiin, jotka toisivat alueelle aktiivisessa iässä olevia asukkaita ja elinvoimaa.

Alueiden maineeseen voidaan vaikuttaa yhteiskenttämällä, jolloin eri sektorit työskentelevät jaettujen tavoitteiden kautta osallistaen alueen asukkaita. Tutkimustulosten perusteella nousee esille ajatus siitä, että nykyisyyttä kannattaa aktiivisesti rakentaa tulevaan suuntautuvien voimauttavien narratiivien kautta. Asuinalueen mainetta ymmärretään paremmin, kun tunnistetaan mainekaarta ylläpitävät eri aikakausia yhdistelevät kertomusytimet. Hyödyntämällä nostalgisen yhteisöllisyyden nostetta ja vireillä olevien hankkeiden kiihdyttämää kehitysoptimismia, luodaan tulevaisuususkkoa. Toisaalta kertomalla avoimesti traagisistakin tapahtumista osana alueen historiaa vähennetään niiden myyttistä voimaa stigmojen lähteenä. Kaupunkikehityksen mahdollistava rooli on asuinalueiden kehittämisessä tärkeä, mutta mainekuvastoja ei tuoteta hallinnollisilla päätöksillä. Työhön tarvitaan tutkimustietoa sekä alueeseen sitoutuvat yrittäjät, yhdistykset, yhteisöt ja asukkaat.

KIRJALLISUUS

- Breek, P., Hermes, J., Eshuis, J. & Mommaas, H. (2018) The role of social media in collective processes of place making: a study of two neighborhood blogs in Amsterdam. *City and Community* 17(3) 906–924. <https://doi.org/10.1111/cico.12312>
- Halliday, E., Collins, M., Egan, M., Ponsford, R., Scott, C. & Popay, J. (2020) A ‘strategy of resistance’? How can a place-based empowerment programme influence local media portrayals of neighbourhoods and what are the implications for tackling health inequalities? *Health and Place* 63. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2020.102353>
- Jensen, S. Q., Prieur, A. & Skjott-Larsen, J. (2021) Living with stigma: Spatial and social divisions in a Danish city. *International Journal of Urban and Regional Research* 45(1) 186–196. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12850>
- Junnilainen, L. (2020) Place narratives and the experience of class: Comparing collective destigmatization strategies in two social housing neighborhoods. *Social Inclusion* 8(1) 44–54. <https://doi.org/10.17645/si.v8i1.2310>
- Nylén, J. (2023) Väestötilastot Ristinummi & Vöyrinkaupunki. Kiinteistötoimi, Vaasan kaupunki. Power Point -esitysmateriaali 6.6.2023.
- Wacquant, L., Slater, T. & Borges Pereira, V. (2014) Territorial stigmatization in action. *Environment and Planning A* 46(6) 1270–1280. <https://doi.org/10.1068/a4606ge>

ILKKA LUOTO, TUOMAS HONKANIEMI,
SANNA TUURNAS & HANNA HEINO
Vaasan yliopisto

Suomalaiset lähiöt ansaitsevat empaattisen vuoropuhelun

Työskentelin puoli vuotta ympäristöministeriön koordinoimaan Lähiöohjelmaan 2020–2022 kuuluneessa Oikeus lähiötilaan -hankkeessa, jota *tenure track* -professori Päivi Kymäläinen johdatti. Kirjoitin aiemmin Turun Sanomiin (Vainikka 2023) puheenvuoron ”Mitä lähiöiltä halutaan?”, jossa pohdiskelin lähiöihin kohdistuvia puutteita kaupunkikehittämisessä. Keskityn nyt pohtimaan erilaisia tutkimuksen aikana heränneitä ideoita lähiötutkimuksen mahdollisuuksista, kuten yhteyksiä matkailututkimukseen, etnografisia menetelmiä ja

empaattista tutkimusotetta. Professori Roger Keil (2018) on sanonut, että elämme globaalia esikaupunkien aikaa, jolloin suuri osa kaupungistumisesta on esikaupunkialueiden kasvua ja niiden merkitys kaupunkien toiminnalle kasvaa. Suomessakin suuri osa suurten kaupunkien asukkaista asuu lähiöissä. Sen vuoksi on ollut erikoista, että lähiöt on usein erotettu varsinaisen kaupungin toiminnasta (Keil 2018; Rannila 2021) ja tarkasteltu siitä erillisenä, rajattuna alueena niin tutkimuksessa kuin kaupunkikehittämisessäkin.

Tutkiessani lähiökehitystä havaitsin myös, että monet haasteet ja teemat olivat tuttuja massamatkailua ja eri maiden matkakohteita, lomakeskuksia (*purpose built resorts*) (Cantillon 2019), koskevis- sa tutkimuksissa. Kritiikki käsittelee usein ulko- puolelta ohjattua kehitystä ja rahoitusta, asukkai- den ja paikallisyhteisön sivuuttamista kehitystyötä tehdessä, erityisesti 1970-luvulla tehtyjä massiivi- sia arkkitehtuurikomplekseja ja sen ajan nopeaa rakentamista, joka pyrki vastaamaan kasvavaan kysyntään ja saavutettavuuden kysymyksiä. Erona on tietysti, että siinä missä lähiöt suunniteltiin asu- miseen, ovat matkakohteet usein pääsääntöises- ti matkailijoille tarkoitettuja ja usein jopa täysin paikallisten käytön ulottumattomissa (Saarinen & Wall-Reinius 2019). Molemmat ovat yhteiskunnal- lisen muutoksen ja elintason kasvun ytimessä ja länsimaisen (kulutus)kulttuurin ja massatuotannon historian ilmentymiä. Niitä ei kannata pitää vain ongelmallisina tai stereotyyppinä epäonnistu- misista tai tukeutua ulkopuolelta käsin luotuihin mielikuviin, vaan mielenkiintoisina historiallisina kohteina (ks. Tapper 2023; Berger & Savolainen 2022). Lähiöt voidaan nähdä yksilöllisinä ja ajan kuluessa muuttuvina paikkoina (Berger & Savolai- nen 2022). Matkailututkimuksessa on taas herätty siihen, että matkailuenklaavit voidaan nähdä uusi- en subjektiviteettien eli olemisen tapojen, muihin suhteessa olemisen ja maailman kokemisen syn- nittävinä sosiaalisen elämän laboratorioina (Ek & Tesfanuney 2019: 864). Tällöin turisti subjektina nousee esille nykyajan biopoliittisena mallifiguu- rina, normina pikemminkin kuin poikkeuksena (Ek & Tesfahuney 2019: 864). Voitaisiko samoin ajat- tella Suomen kontekstissa lähiöistä, joihin muutti paljon ihmisiä maaseudulta ja pienemmiltä paik- kakunnilla, ja jotka olivat aikansa laboratorioita uudenlaiselle kaupunkiasumiselle?

Omassa matkailututkimuksessani, Kreetalla toi- mivien valmismatkaoppaiden määrittelemänä mat- kakohde ei kuitenkaan rajautunut minkään hallin- nollisen, postinumeralueen tai ylipäätään yhden periaatteen perusteella, vaan hallinnollisesti, mat- kailijoiden kanssa keskusteltuna sekä tietämyksen ja arkisen kokemusmaailman perusteella alue ra- jautui hyvinkin moninaisesti (Vainikka 2016). Lä- hiökään ei ole pelkkä rajattu fyysinen alue, vaan ihmisten arkipäivä on liikkuvuuksien kautta mo- ninaisesti miellettyä ja fyysisesti koettua. Täten esimerkiksi Turun lähiövisiossa näkyy vahvasti asukkaiden toive hyvistä liikenneyhteyksistä (Tu- run kaupunki 2023b). Lähiöiden rajaamisen ai- heuttamiin ongelmiin pitäisi kiinnittää paremmin huomiota tutkimuksissa.

Siinä missä lähiöiden kehittäminen junnasi Suo- messa pitkään paikallaan, ovat useat ulkomaiset

matkakohteet joutuneet uusiutumaan. Ne ovat pitäneet pintansa nykyajan massamatkailun muo- tojen monipuolisuudessa, kulutuskyösynän muut- tuessa ja kohdevalikoiman laajentuessa. Useissa kaupungeissa on viime vuosina ollut meneillään lähiökehittämiseen keskittyneitä projekteja. Esi- merkiksi Turussa osa suurempaa kokonaisuutta on lähiövision toteuttaminen, jossa pyrittiin hahmot- telemaan tulevaisuuden lähiöitä (Turun kaupunki 2023a). Uhkina lähiöiden ja matkakohteiden tule- vaisuudelle ovat tietysti muun muassa ilmaston- muutoksen vaikutukset. Onkin arvokasta tuottaa tutkimustietoa lähiöiden ja niiden asukkaiden po- tentiaalista vihreässä siirtymässä.

Tutkimusasetelmallisesti vaikuttaa siltä, että massamatkailukohteita ja lähiöitä koskevassa tut- kimuksessa (myös kaupunkikehittämisessä) kai- vattaisiin enemmän etnografisia menetelmiä, jois- sa perehdytään kyseisiin paikkoihin ja tutustutaan niitä käyttäviin ihmisiin paikan päällä. Mielestäni sekä lähiöt että matkakohteet tulee nähdä luok- katietoisuuden ja monimuotoisuuden kautta sekä usein ulkopuolisesti määriteltävinä paikkoina, jol- loin tärkeäksi tulee puhkaista erilaisten todellisuuk- sien kuplat. Tekemäni kaupunkisuunnittelijoiden ja asiantuntijoiden sekä muutaman asukkaan haastat- telut osoittautuivat hyvin rajallisiksi aineistoiksi. Monellakaan ei ollut omakohtaisia arjen koke- muksia lähiöistä tai ne sijoittuivat menneisyyteen. Heillä oli kyllä mielenkiintoa lähiöpuheen uudis- tamiselle realistisemmaksi sekä niiden elinvoiman lisäämiseen asukkaiden ehdoilla. Tärkeämpää olisi siis jalkautua lähiöihin ja erilaisten etnografisten menetelmien kautta pyrkiä mahdollisimman lähel- le niitä näkökulmia, joiden kautta asukkaat näkevät lähiön ja kaupungin. Projektissamme toteutettiin etnografista tutkimusta marginalisoitujen ihmisten ja heidän kanssaan lähiöissä työskentelevien kanssa ja se tuotti arvokasta tietoa lähiöarjen todellisuuk- sista (Jaatsi & Kymäläinen 2023ab).

Mikä sitten voisi auttaa puhkaisemaan todellisu- uskuplia, joita esimerkiksi tutkijoiden tai kaupun- kikehittäjien ja lähiöasukkaiden tai eri tutkittavien ryhmien välille voi syntyä? Empatialla tarkoitetaan kykyä ymmärtää ja samaistua toisen ihmisen koke- mukseen: Kognitiivinen empatia on kykyä ym- märtää ja affektiivinen empatia kykyä tuntea toisen tunteita, sekä assosiativinen empatia viittaa koke- mukseen sosiaalisen siteen luomisesta (Shen 2010). Historioitsija Dominic LaCapra (2001, 2004) kui- tenkin korostaa, että empatiassa käsitys minusta ja toisesta ei häviä, vaan samalla kun ymmärrämme toisen kokemuksen, tiedostamme myös, ettei se ole oma kokemuksemme. Kutsuisin tätä väliä, katkos- ta, kunnioituksen muodoksi. Kirjallisuustieteilijä Eve Sorum (2011) käyttää käsitettä *geoempatia*

(*geo-empathy*), joka kuvaa empatian mahdollisuutta ymmärtää erilaisuuksia. Itse määrittelynsä soveltaen maantieteilijä Rachel Painin (2021) määritelmää *geotrauman* käsitteelle, jonka kautta tunnustetaan moniskaalaiset, risteävät ja keskinäiset suhteet empatian ja paikan välillä. Ajanjaksosta, luokasta, sukupuolesta tai muista sosiaalisista ja henkilökohtaisista jakolinjoista johtuvat erot on mahdollista käsitellä, mikäli empatiaa voidaan harjoittaa käyttämällä samaa tilallista näkökulmaa (Sorum 2011: 180). Tällä ei tarkoiteta tällaisten erojen ylittämistä tai hävittämistä, vaan pikemminkin reitin löytämistä niiden lomassa sitoutumiseen muiden kanssa (em.). Emmehän me voi todella kokea sitä samaa kokemusta, minkä se toinen on kokenut. Sorum (2011) kehitteli käsitteen tutkiessaan Thomas Hardy'n kirjallisuutta narratiivisen empatian näkökulmasta. Kirjailija käytti näet maantieteellisiä kuvauksia edistääkseen empaattista sitoutumista henkilöahmomiinsa. Hän ikään kuin kirjoitti narratiivisen empatian kokemuksen suuntaamalla lukijansa sekä todellisiin että kuvitteellisiin tiloihin luoden niin sanotun geoempatian. Ei siis välttämättä riitä, että pystyy maantieteellisessä tutkimuksessa samaistumaan ihmisiin ja heidän tunteisiinsa, vaan myös heidän tilalliseen kokemukseensa.

Kun sanon, että lähiöt ansaitsevat empaattista tutkimusta tarkoitan, että samalla, kun tutkijoiden tulee avata itsemme toiselle ja pyrkiä parhaamme mukaan ymmärtämään ja samaistumaan lähiössä asuviin ihmisiin ja lähiöihin arjen paikkoina, tulee meidän kuitenkin ymmärtää, ettemme tavoita sitä toisen kokemusta täysin. Tämä tilanne vaatii myös luottamusta uskoa niihin kokemuksiin ja toiveisiin ilman, että vaaditaan omaa kokemusta asiasta. Tarvitaan hallituksen panostuksia tutkimukseen ja sellaiseen lähiöt ja niiden erityispiirteet huomioonottavaan politiikkaan (Rannila 2021; Repo 2023), jossa pyritään ymmärtämään juurisyyt ja ihmisten toivomuksia hyvästä elämästä ja asuinpaikasta osana laajempaa kaupunkiyhteisöä. Erityisesti tarvitaan aidosti hyvällä tavalla vaikuttavia toimia kaupunkikehitykseltä.

KIRJALLISUUS

- Berger, L. & Savolainen, P. (2022) Betonia, metsää, mielikuvia – lähiöiden perintötytymisen monet kasvot. *Yhdyskuntasuunnittelu* 60(3) 6–25. <https://doi.org/10.33357/ys.125840>
- Cantillon, Z. (2019) *Resort spatiality: reimagining sites of mass tourism*. Routledge, Abingdon.
- Ek, R. & Tesfahuney, M. (2019) Topologies of tourism enclaves. *Tourism Geographies* 21(5) 864–880. <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1663910>
- Jaatsi, M. & Kymäläinen, P. (2023a) Navigating precarity in everyday (sub)urban space in Helsinki, Finland. *City & Society* 35(2) 77–88. <https://doi.org/10.1111/ciso.12461>
- Jaatsi, M. & Kymäläinen, P. (2023b, *tulossa*) Everyday improvising in public space: the forest pub as a site of suburban being. *Journal of Urban Affairs*.
- Keil, R. (2018) *Suburban planet: Making the World urban from the outside*. Cambridge: Polity Press.
- LaCapra, D. (2001) *Writing history, writing trauma*. John Hopkins University Press, Baltimore.
- LaCapra, D. (2004) *History in transit: Experience, identity and critical theory*. Cornell University Press, Ithaca.
- Pain, R. (2021) Geotrauma: Violence, place and repossession. *Progress in Human Geography* 45(5) 925–1335. <https://doi.org/10.1177/0309132520943676>
- Rannila, P. (2021) Lähiötietoisuudella kohti kestävästä kaupunkikehitystä. *Turun Sanomat* 3.2.2021.
- Repo, V. (2023) Lähiöiden ikääntyneet tarvitsevat lähipalveluita. *Turun Sanomat* 13.3.2023.
- Saarinen, J. & Wall-Reinius, S. (2019) Enclaves in tourism: producing and governing exclusive spaces for tourism. *Tourism Geographies* 21(5) 739–748. <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1668051>
- Shen, L. (2010) On a scale of state empathy during message processing. *Western Journal of Communication* 74(5) 504–524.
- Sorum, E. (2011) Hardy's geography of narrative empathy. *Studies in the Novel* 43(2) 179–199. <https://www.jstor.org/stable/41228676>
- Tapper, J. (2023) Save our seaside – campaign to give UK beach towns the same status as castles and historic houses. *The Guardian* 27.8.2023 <<https://www.theguardian.com/culture/2023/aug/27/save-our-seaside-campaign-to-give-uk-beach-towns-the-same-status-as-castles-and-historic-houses>> 27.9.2023.
- Turun kaupunki (2023a) Turun lähiövisio. <<https://www.turku.fi/lahiovisio>> 31.8.2023.
- Turun kaupunki (2023b) Lähiövisio: liikkuminen. <<https://www.turku.fi/lahiovisio/liikkuminen>> 31.8.2023.
- Vainikka, V. (2016) Tourist guide reflections on the spatialities of mass tourism: A case study of Finnish package tourism in Crete. *Fennia* 194(1) 64–78. <<https://fennia.journal.fi/article/view/40925>> 27.9.2023.
- Vainikka, V. (2023) Mitä lähiöiltä halutaan? *Turun Sanomat* 4.4.2023.